САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 118 (8379). 1998 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 22 КҮНЭ. ЧЭППИЭР. СЫАНАТА — 1 солк. 10 харчы.

БААҺЫНАЙ ХАҺААЙЫСТЫБАТА

БААҺЫНА: СЭТТЭ КӨЛӨҺҮНҮ ТОХТОРОР

—Быйыл, дьэ, мэлийии буолла, тэбис-тэҥэр таҕыстылар,—диэн көрүстэ дьиэтигэр-уотугар Хатылы баа-һынайа С. С. Яковлев.

Ити киниэхэ хортуоппуйун үүнүүтүн этэр. Барыта 8 гектарга 24 тонна ыһыытыттан лоп курдук биир онооһу ылбыт. Ол эбэтэр кэлэр ыһыыга сиэмэ буолар хортуоппуйун эрэ. Гектартан ортотунан 30-ча центнер үүнүү хомуллубут. Бу улуус орто көрдөрүүтүн (38 центнер) да сиппэтэх.

—Иэтэр тухары хаһан да үүнүү мөлтөх. Арай Сотоннова Г. Д. Николаев сии ылбыт. Биһиэхэ кураан буолла. Ону таһынан бэйэм, дьэ, табыллыбатым, бииһиэхэ севооборотугуубун диэн! Саҥа сири хортуоппуйга 5 гектарга ыспытым, кырыс сир кырыһа отоо ол кураан сыл сыыс отунан бүрүллүбүтэ. Оттон гектарга былырыын ыспыт сирим кэм да үүнүүлээх этэ,—диэн Семен Семенович, быйылгы үүнүүтүн сэмэлээн ылар.

Дьиҥэр, баайынай сүрүн баайынатыгар ыспыта кыһаҕаннаах буолуой? Саҥа сирин үс төгүл культивациялаабыт. Быһата, баайынай үлэтэ олус бүрү буолбата биллэр. Сэттэ көлөһүнүгүн тохтор сыралаах үлэ. Семен Семенович ону бэйэтэ билэр. Билбит да дьыалата. Баайынайынан барыта да бу сир үлэтин кытта, хортуоппуйга илдьиһинэн сыстэммитэ. Улууска биир бастакынан саҥаммыт айыыга. Былырыыҥҥа диэри бастыгнар ахсааннарга сылдьыбыта. Быйыл кураанынан, айылҕаттан тутулук улахан буоллаҕа.

Эрдэ, бастаан утаа баайынайынан барыытыгар, сууккута улахан совхоз бадыбаалын арендаласпыта. Билигин бэйэтин дьиэтигэр бадыбаалламмыт. Ити олус толкуйтан, аҕыйах-суоттаах көрүүттэн тахсыыта. Быйыл сайын кэлбит икки бырыһыанаах, чэпчэтиилээх ссудаттан мэлийиттэр. Эрдэ лизиҥҥэ трактор ылбыттаах, оноҥ нэһиэ-күүһүн элбэх диэн аккаастаабыттар. Дьиҥэр, эрдэтээҕи хортуоппуйун иһэ биэрбитин ылара буоллар, киин да хаһаайыстыбатыгар ордук кыбыттарыа суохтааҕа. Ииһэ Мэҥэ-Алдантан тииһэ кэлэн быйыл саасыга диэри 5,5 тоннаҕа сиэмэ хортуоппуй ылан барбыттар. Итиниэн сиэтэрэн, кэнсэммит эмиэ бородуукусуйаны батарыыга, аахсыыга, үп-харчы өттүгэр иэҕэр.

—Сөудаҕа нэһи сотуу, үһатан биэрии курдук дьаһаллар Правительствонан сии таҕыстылар. Оттон ли-зиҥҥэ чэпчэтии эгин курдукка туох да суох. Түс бэйэм Ньурбаттан ыаллары сыл сиэмэ хортуоппуй атыыласпытым. Эмиэ ол ииииэҕи сылга хортуоппуй үүммэккэ. Быйыл айылҕа нэдэмиттэн, кураантан диэн көмө харчы кэлэр диэн буолта, эмиэ мэлиттилэр,—диир баайынай.

Сарыныэ, баайынайдан эдэтийэр хаһаайыстыба суоһута да элбэх. Ангардак ыанара 14. Үүтү, эти туттарыы туһунан кэпсиэк эбэр.

—Дотация кэлбэт буолан, быйыл үүтү туттарбатыбыт. Былырыын 15 тоннаны туттарбыппыт. Эти атыылаабаппын, эмиэ ыраата. Бэйэбит батаран кэллибит. Хортуоппуйу, быйылгыны, сиэмэҕэ хааллардыбыт. Кыһыҥҥы килиэн харчытыгар анаан атыылыахпыт буолуо.

Дьэ, ити курдук сии бородуукусуйалаах баайынай тахсар тардыстыбыта, ол этэрин курдук, государство өттүттэн табаары бигороочуулары ойоботтон. Кырдьык, государство ойобула баар да эбит буоллаҕына, бу ииин курдук баайынайдарга аадырыстаах кэлэрэ кыстыбалаах тэх туһу онтон. Бу «Кэнчээри» хаһаайыстыбата улууска биллэр үлэлээх. Оннуктар ойоммот буоллалларына, кэһилиэнэ аһыыра, бэйэ ииньиин хаачыллара кычыыр. Бу толкуйдатар. Оттон улуусчутутар эт-үүт комбинатын, «Чурапчы кооператив» курдук эт уонна үүт бородуукусуйаларын тутар, астыыр, батарар тэрилтэлэрдээхпит. Кыһаҕана суох үлэлээхтэр эрээри, сарьс суоҕа кииниэри эмиэ кыпчыйар. Иккис өттүнэн, баайынай хаһаайыстыбалара сии бородуукусуйалаах эрээри, маннык бэлэм тэрилтэлэр ойоолорүнэн туһаналлара ачаан, кыараан иһэр. Көстөрүн курдук, эргийэ сылдьан бэйэ-бэйэни туһэрайдаһыы курдугар тахсар. Оттон ол дьыала туһугар буолбатах, бүттүүн интэриэһи көрбөт.

Онон биһиги кэпсээммит тумүгэр бу С. С. Яковлев курдук олохторун булбут хаһаайыстыбалар кыра эмэ ойобудээх буолан, дьоҥ туһугар хайысталлар диэн баҕалаах араахсабыт.

Үбүлүөй кэнниттэн кэс тыл

Бу ый 16—18 күннэригэр Чурапчыга өтөрүнэн тэрийиллибэтэх улахан спортивнай бырааһыннык—дойдубут улуу тренерэ Д. П. Коркин төрөөбүтэ 70 сылын бэлиэтээн ааспыта — саха түөлэ эрэ бастакытык, ол улуутугар анаммыт үбүлүөй олус тэрээһиннээхтик, ордук таһымыгар буолан ааста. Онно көҥүл тустууга улууска бастакыннан акылаат түһэрэнбит дьону, бастыыҥ көлүөнэ тустууктары чиэстээбиттэриттэн бэркэ астынан, барҕа махтал тылын улуус салалтатыгар, тустууга федерациятын председателигэр М. Д. Гуляевка, спорткомитетын председателигэр И. И. Оконешниковка этэбит.

«Саҥа олох» хаһыат нөҥүө ыччаттарга туһаайан маннык этиэххитин баҕарабыт:

Улуу учуутал аатын сүгэр спортивнай оскуолаҕа үөрэнэр, үөрэнэр биир өттүнэн чиэс-бочуот, биир өттүнэн биир оннук хардалаах буолуохтаах. Ол—ол өттүнэн биир оннук хардалаах буолуу, үөрэххэ, үлэҕэ урдук иһинэлэ. Хайа, оннук-манна сырыттаххытына, ыйытыахтара дии: «Ханнык улуустан, оскуолаттан сылдьаҕын?» диэн. Онуоха табаҕы тутар, арыгы сыттаах буолаххына уонна билинмэт туттах буоллаҕына, ону эрдук үөрэнэччилэр суоҕа да бэрт ини. Онон ордук үөрэнэччилэр улуу учуутал аатын-суолун түһэн биэрбэт тыла эрдэтээҕи быһыл-сорук туруорунаргыт ордук.

Иккиһинэн, улууска көҥүл тустууга улахан дьонго ситиһиибит мөлтөөбүтэ мэлдьэҕэ суох. Кини билэрэ сиппиибит мөлтөөбүтэ мэлдьэҕэ суох. Кини биллэриэн, спортивнай оскуола директора Гуляев М. Д. ринэн, спортивнай оскуола учууталларыгар, тренердэригэр үлэлиилэр оскуола учууталларыгар, тренердэригэр үлэлиилэрчүгэс эргин ханнэ да суох үчүгэй үсүлүөбүйаларыгар тэрийдэ. Ол оҕуоба тустуу тренердэрин үлэлэрэ хардалаах, таһаарыылаах буоларыгар эбээһинэстиир.

Үсүһүнэн, ойдонон истэхпит ааҕы учууталбыт Бөтүрүөбүс улуута атын салааларынан тахсан иһэр чиичилээх. Кини кэмнэргэ биһиги, саха дэнэр дьон, ойбут-санаабыт тутахсыйан, араас ол-бу мөлтөх дьалларарга уммынарбыт элбиир. Ол иһин, бэйэм саныырбынан, Бөтүрүөбүс сахаларга холобур буолаарыы үйэтэн айдарыллыбыт дуу диибин. Кини саха киһитэ хайдах буолуохтааҕар толору эппиэттиир, эккилэ суох дьиэктибиэлардаах этэ. Ол курдук, дьиҥ сайдам, чиэһиэҕэ, судургута, обот-ымсыы садьыҥ суоҕа, чол, хобдик олохтооҕо, бэрээдэктээҕэ, ньирэй тылыгар туругаһа, ылыммыт соругун толоруулаах, ити бэйэтин хорсунтаммакка дьаныардаахтык үлэлээн, ханна да халыйбакка эрэ толорон тэйэрэ. Саҕаттан-ханна да халыйбакка эрэ толорон тэйэрэ. Сангаттан саҕаны хаба тардан ылар сахалыы мындыр ойдоох киһи этэ. Биһиги, сахалар, Бөтүрүөбүскэ чугаһыырга дьулуһуохтаахпыт, оччоҕо эрэ Сахабыт сирэ салтыы сайдыа буо.

Түмүккэ улуу учуутал аатын сүгэр оскуола коллективыгар, Дмитрий Петрович бары аймахтарыгар, дьиэ кэргэнигэр үтүө доруобуйаны, таһаарыылаах үлэни, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Егор МАКАРОВ,
бастакы көлүөнэ тустуук.

Чурапчы сэл.

ЭҺИИЛГИ БЭЧЭЭККЭ СУРУТАРГА ТИЭТЭЙИҤ!

«Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһук 1999 сыл бастакы аҥарыгар республика хаһыаттарыгар, сурунаалларыгар уонна улуустааҕы «Саҥа олох» хаһыакка сурутууну бэйэтигэр ылар, аны ааспыт өттүгэр курдук «Саҥа олоххо» федеральнай почтовай сибээс сурутууну ылбат.

Үп-харчы кырыымчыгынан уонна ааҕааччылар баҕаларын учуоттаан, «Саҥа олоххо» сурутар сыана бу ый устата ыараабат—75 солкуобай.

Маннаан алларан холбоһук үүнэр 1999 сыл бастакы аҥарыгар суруттарыыны ытар хаһыаттарын уонна сурунаалларын сыаналарын билиһиннэрэбит (солкуобайынан):

Хаһыаттар

«Якутия» (сыһыарыылардыын)—180

«Саха сирэ» (сыһыарыылардыын)—180

«Кэскил»—22

«Юность Севера»—22

«Учуутал аргыһа»—17,5

«Учительский вестник»—17,5

«Якутские ведомости»—80

«Аргументы и факты» на Севере»—70

«Коммунист»—20

«Экономический вестник»—99

«Молодая пресса»—53

«Кыым»—70

«Забота» («Арчы»)—35

«Якутск вечерний»—85

«Наше время»—80

«Реклама»—86

«Эхо недели»—62

Сурунааллар

«Чолбон»—89,4

«Полярная звезда»—70

«Далбар Хотун»—38

«Колокольчик»—42

«Чуораанчык»—42

Сороҕ ыаллар почта дьаһыгар суох, ону өссөтүнэргэтигэр, ыттаах ыаллар ыккытын баайыыга туруорарыгытыгар көрдөһөбүт. Өскөтүн почта дьааһыга суох уонна ыккыт босхо сылдьар буоллаҕына, сурутарыгытын типографияттан кэлэн ылаҕыт.

Билэр телефоннар: 21-358, 21-332.

«Саҥа олох» редакционнай-издательскай холбоһук.

1998 СЫЛ ТӨРДҮС КВАРТАЛЫН БЮДЖЕТЫН ТУҺУНАН

СР Президенэ М. Николаев 1998 сыл алтынньы 10 күнүнээҕи 606 №-дээх Ыйааҕынан үп-харчы кризиһин кэмигэр олоҕу-дьаһаҕы хааччыйыы улахан суолталаах дьаһалларын үбүлээһиҥҥэ бастакы уочараттаах дьаһаллары бэлиэтээтэ. Билигин полуоктартан киирэр үп уонна булгуччулаах төлөбүрдэр кыаллыбаттарынан итиэннэ Российскай Федерация субъектарын үбүнэн ойооһун кыаллыбатынан, «РСФСР бюджетын тутуутун уонна бюджет процеһын торуттэрин туһунан» Российскай Федерация 1991 с. алтынньы 10 күнүнээҕи 1734-1 №-дээх сокуонун балаһыанньаларынан салайтаран, 1998 с. төрдүс кварталыгар республика бюджетын средстволарын ороскуоттааһыҥҥа ойуччу кыаҕалаах режим олохтонно. Республика бюджетын ороскуоттара хамнаска, стипендияҕа, оҕо пособиетыгар уонна резерв фондугар эрэ барыахтаахтар.

Ыйаах быһыытынан, СР Правительствотыгар республика бюджетын 1998 с. ороскуоттуур чааһын дохуот киирииттэн эрэ көрөн туһанарга сорудахтанна.

СР Государственнай Мунньаҕын (Ил Түмэн) көрүүтүгэр олохтоммут бэрээдэк быһыытынан «Саха Республикатын 1998 сыл государственнай бюджетын туһунан» Саха Республикатын сокуонугар уларытыылары уонна эбиилэри киллэрэр туһунан» сокуон барылын киллэрэргэ быһаарылынна. Онуоха кризис быһыытын-майгытын учуоттаан, 1998 сыл төрдүс кварталыгар республика бюджетын средстволарын туһаныы чопчу режимэ олохтонор.

Ыйаах быһыытынан, республика Национальнай баанныгар чуолкай сорудахтар бэриллэллэр. СР бюджетын хааччыйар кредит учреждениеларыгар, улуустар уонна куораттар баһылыктарыгар сорудахтар бэриллиннилэр.

Бу Ыйаах илии баттаммыт кэмиттэн күүһүгэр киирэр уонна бэчээккэ толору тахсар.

СИА.

ИЙЭЛЭРИ ЧИЭСТЭЭҺИН

Чакырга ийэлэргэ аналлаах кэпсээн киэһэ тэрээһиннээхтик ыытылынна. Ол иһигэр орто оскуола үөрэнээччилэрэ «Мин ийэм» диэн айар үлэлэри суруйаллар. Урдук кылаас кыргыттарын уонна ийэлэр суба мунньахтара буолла. Элбэх оҕолоох эдэр ийэлэри А. П. Петрованы, С. Р. Михайлованы, И. В. Мироновы, М. К. Мироновы чиэстээтилэр, үтүө истиҥ-иһирэх тыллар этилиннилэр, кинилэри ырыанан-тойугунан эҕэрдэлээтилэр.

Роза МИХАЙЛОВА,
Чакыр орто оскуолатын X кылааһын үөрэнээччитэ.

„Кэскилгэ хардыы“—саха сайдар тускула

Балаҕан ыйын 20 күнүгэр Президент оскуолалара ситимнэр киирэр Чурапчытааҕы гимназия базатыгар ычаттарга уонна үөрэнээччилэргэ аналлаах научнай-социальнай «Кэскилгэ хардыы» программа семинарга буолан ааста. Онно илин эҥэр улуустарга семинарга буолан ааста. Онно илин эҥэр улуустарга бу программа экспертэрэ, Саха сирин кыттыыта ила бу программа экспертэрэ, Саха сирин билимнээх учуонайдара Ларионов В. П.—академик, программа сүрүннүүр сүбэтин председателэ, технической наука доктора, НА СО ХСФТИИ директора, Дарбасов В. Р.—экономической наука доктора, СР НА Региональнай экономикаҕа институтун директорын солбуйааччы, Осипов А. Н.—ССРС уонна РФ народнай художнига, академик СР Духовность академиятын президенэ, Варфоломеев А. Р.—Национальнай медицинскэй киин генеральнай директорын солбуйааччы, Егоров И. Е.—математической наука доктора, Прикладной математика институтун директора, Черосов М. М.—биологической наука кандидата, Сидорова Е. А.—«Барҕарыы» национальнай фонд председателин солбуйааччы, «Кэскилгэ хардыы» программа толорооччу директора, Семенова А. Е.—НВК «Саха» журналиһа, Амма, Мэҥэ-Хаҥалас, Уус-Алдан, Таатта гимназияларыттан, үөрэх управлениеларыттан, Чурапчы улууһун оскуолаларыттан, Томпо улууһун Мэҥэ-Алдан агро-оскуолатыттан кэлбиттэр.

Семинары Чурапчытааҕы үөрэх управлениетын начальнига Никифоров М. А. саҕалаан үлэлэттэ. Киин тыла бу семинары коҕүлээн-тэрийэн ыытааччы, маадыыттары сирэй ыытаран, эҕалбыт Е. А. Сидорова бэйэтэ.

—«Кэскилгэ хардыы» программа Россияҕа тэриллибитэ биэс сыл буолла, оттон Саха сиригэр икки сыл үлэлээтэ,—диэтэ Елизавета Алексеевна. —Сылтан-сыл киэҥ хабааннанан иһэр. Кыттар оҕо ахсаана элбиир. Быылырыын маннык семинар Бүлүү бөлөх улуустарыгар ыытыллыбыта. Бу программа сыала оруута элбэх сыллаах түһүллэннэр, бийылгы ахсааннаан эрэ буолбат, муҥурдаммат. Оҕолор кыра сааһтарыттан наукаҕа, чинчийии үлэтигэр кыраныр үлэлиир оруктаахтыт. «Барҕарыы» фонд көмөтүнэн тэриллибитэ, бөҕөстөммүт толорооччу директордаах, оттон атын специалистар бары баҕа санааларынан босхо үлэлиир сыдьаллар.

Программа попечителэ СР Президенэ М. Е. Николаев бу хамсааһыныгар өрүү хонтуруолга тутар. 11 киһиттэн састааннаах сүрүннүүр сүбэ талыллыбыта. Бары наука араас хайысхатынан үлэлиир бөдөҥ учуонайдар. Кыттыһан баҕалаах оҕо элбэх, үгүс үлэ киирэр ордук тыа сирин оскуолаларыттан. Реферат түмүктэринэн көрдөхө, биир оттүгэр ыллахха, кыахтаах библиотекалар, киэҥ научнай эйгэ баалларын быһыытынан куорат оҕотун үлэтэ ордук буолуон сөп курдук даҕаны, тыа сирин оскуолаларын оҕолорун үлэлэрин көрдөрүүлэрэ, хабар темалара, оҥу арыналлара ордук. Бу программа Россия үрдүнэн 50-ча регионугу хабан үлэлиир. Москваҕа 7 киһиттэн састаатаах бюро баар, мин бу бюро чилиэнэбин.

Академик Ларионов В. П. бэйэтин этиитигэр биһиги дойдубут ССРС саҕана наука иннигэр күөнүгэр испитин, билиигин оҥу аан дойду таһымыттан түһэрбэт тутуттан эдэр дьону, ычатаар чинчийэр үлэҕэ тардар, түмэр сыаллаах бу программа үлэлиирин кэпсээтэ.

—Былырыын Саха сирин 11 киһиттэн састааннаах национальнай хамаандата Бүтүн Россиятааҕы конференцияҕа кыттан биһирэбили ылбыта,—диир киин. —Республикатааҕы колледж үөрэнээччитэ Константинова Лена компьютерга программа оҥорон көмүскээн 70 оҕо кыттыбытыттан үһүс миэстэҕэ тиксибитэ. Нъурба үөрэнээччитэ Ксенофонтов Сеня массыната хомуйан, ол технической, механической өрүттэрин хомуйан, эмиэ биһирэбили ылбыта. Майа тэрин быһаарын, эмиэ биһирэбили ылбыта. Майа гимназиятыттан Петров Марат кыһыл көмүһү хостооһун саҥа варианыгар бэйэтин санааларын холбоон сэргэх этиилэрэ оҥорбута. Оттон эһиги улуустан гимназист Дягилев Ваня суоһуну тутар круговой системата Москваҕа, АХIII-ка научнай-техническэй быыстапкаҕа туруоруллубутун билэҕит. Бу барыта биһиги оҕолорбут, өскөтүн сөпкө уонна кэмигэр таба тэрийдэххэ, научнай эйгэҕэ үрдүк таһымҥа тиийэ ситиһиилээх кыахтаахтарын көрдөрөр. Саха сирэ ииникатин хаамык хайысханан барыахтааҕын, хайдах дьаһанныаҕын сайдар кыахтааҕын дьоҕурдаах, талааннаах эдэр дьоммут бэйэлэрэ толкуйдаан-тобулан таһаарыахтара.

Математической наука доктора Егоров И. Е. математика чинчийэр үлэҕэ оҥорор сабыдыалын, туһатын киэҥник билиһиннэрдэ. Ол курдук, хаамык баҕарар салааҕа ахсааны туттуллар эбит. Холобур, тыа хаһаайыстыбатыгар сылга-ынахха ахсаана үүнэр программатын оҥорорго, от-мас [illegible] үүттүгэр уо д. а. Эбэтэр алмааһы кырыылыырга ылыахха. Билэргин курдук, алмаас барыта [illegible] кылабачыйан, күлүмүрдээн көстөр. [illegible] маннык оттоххо, элбэх сырдыгы тэйитэр. [illegible] суоттаан, ааҕан, моделын оҥоһуллар. Ол кэнниттэн дьэ станокка чочуйуллар. Чороон оҥоһуута эмиэ суоттанар, пропорцията уо. д. а. Куобах хаһан, ханна элбэхтик үөскүүрүн сабыйан эмиэ ахсаан көмөтүнэн билиэххэ сөп. Ол кэнниттэн аһылыгын саппааһын, күн-дьыл туругун учуоттууругун, билиигин ахсаанын суоттуурун, уонна тоһо төрүөҕү биэрэҕин барыллыыра.

Академик Осипов А. Н. билигин киһи эрэ барыта ырахан кэм кэллэ диэн ытыыр-соҥуур, муҥатыйар көмүгэр, саха омук түөлбэлээн олорор ытык сиригэр Чурапчыга, саха искусствота, литературата уонна науката сайдыыларыгар улахан кылааты киллэрбит илин эҥэр улуус дьоно «Кэскилгэ хардыы» программа хамсааһынын таба өйдөөн кэнээтин таһааран эрэллэриттэн олус үөрэрин биллэрдэ. Кэлэр XXI-с үйэҕэ туох үйэ кэлиэй? 20 үүстук үйэ ааһан эрэр. Аҥардас Россияны, Саха сирин ыллахха, нус-хас олорбут ахсааннаах. Үөрэнээччилэр научнай-техническэй быыстапкаларын көрдүм. Үчүгэй. Үөрэхтээх ычаттаах омук эрэ кэскиллээх, билигин информация, компьютер күөнтэҕбит үйэтигэр. Ис дууһабыт хайдах буолуой? Ис дууһа сайдыыта—искусство, литература сайдыылара.

Афанасий Николаевич саха бастакы классик-суруйааччылара, маҥнайгы художниктара, артистара саха омук иннигэр оҥорбут үтүөлэрин ахтан аһарда. Аҥардас наука көлтөйдөн сайдыыта барбатын, ис дууһа сайдыытыгар эмиэ болҕомтону уурар наадатын тоһоҕолоон бэлиэтээтэ. Оччоҕо эрэ кэлэр үйэлэ [illegible] көрсүөхпүт диэн этиитин түмүктээтэ.

Биологической наука кандидата Черосов М. М. чинчийэр үлэтин дьарыктаныан баҕалаахтарга дьарыктана сылдьааччыларга үгүс туһалаах [illegible] ри оҥордо. Бастатан туран, миэстэҕэ баар [illegible] йаалы туһанан, олоххо наада буолар темаҕа үлэлиир кэдьүүстээх, диэтэ. Үлэ кэнниргэ ойуулаан көрдөрүү эрэ ныматынан баран [illegible] түмүгэ кыра. Араҥалаан, тэҥнээн көрүү наада, нэһилиэк көрүүгүн ырытарга карта оҥоһуута, [illegible] бардамын документальнайдык көрдөрүү [illegible] Үлэлиэххэ баҕардахха, түһүлэ киэҥ. Бу [illegible] да тематтан улахан үлэни оҥоруохха сөп. [illegible] нэһилиэк, улуус нэһилиэнньэтин ахсаанын [illegible] Улуус айы статуправление баар, ол [illegible] туһаныахха. Алаас сир туруга, хаһан, [illegible] нарый, төһө от оттоноруй... Совхоз [illegible] Быһата, урукку-хойукку барыта архивка, [illegible] левнеҕа тиһилли сылдьаллар. Нэһилиэк, [illegible] специалист элбэх—зоотехник, ветврач, агроном [illegible] тистик... Бары аина үөрэхтээх, бэйэлэрин [illegible] институту, университеты бүтэрбит дьон. [illegible] билиилэрин, опыттарын туһаныахха, оскуола [illegible] йэр үлэтигэр тардыахха. Олус кэдьүүстээх, [illegible] жүктаах буолуо этэ.

Экономическай наука доктора Дарбасов В. Р. сиригэр экономическай наука сайдыытын, [illegible] тин билиһиннэрдэ. Бу салааҕа олохтоон ылан [illegible] киирэн сөптөөх темаҕа үлэлиир кэдьүүстээх [illegible] тоото. Холобур, «Төҥүлү агрофирма рынога» темаҕа үлэлээн, оскуола үөрэнээччитэ Ксенофонтова Маша бу хаһаайыстыба туругун үөрэтэн, потребительскэй рыногын хайдах тэрийэн барыһы ылыан [illegible] ырытыыта, прогноз оҥорбута олус туһалаах буолбут. Хаһаайыстыба специалистарыгар бу оҕо сүбэтэ [illegible] ритеттаммыт. Маныан муҥурдаммакка, Маша бу [illegible] матыгар салгыы үлэлии сылдьар эбит. Ити курдук ыллыахха, сөп дьиэ кэргэн бюджетын чинчийиэххэ. Дьиэ кэргэн—нэһилиэк—улуус—республика. Республика бюджета хас биирдии дьиэ кэргэн бюджетыттан тутуллуктаах.

Варфоломеев А. Р. билиигин медицина хайысхаларын, саҥа айыллан үлэлиир "Медицинскэй киин тус тарын кэпсээтэ. Хас биирдии киһи доруобуйатын туһугар бэйэтэ эппиэттиэхтээх. Ол аата, айылҕа биэрбит күндү бэлэҕин быһыытынан сыаналаан, [illegible] доруобуйатын көрүнэн, харыстанан, чэбдигирдэ [illegible] дьыахтаах. Араас куһаҕан дьаллыкка сыстыбат [illegible] «Киһи олоҕун уһатыы» диэн темаҕа докторскай диссертацияны суруйа сылдьарын этэн туран, билиигин [illegible] һи үйэтин уһатыыга 500 теория баарын [illegible] Учуонайдар ааҕыыларынан, киһи үйэтин муҥутуур уһуна 150 сылга тиийэр эбит. Оттон биһиэхэ [illegible] ҕый?

Мантан салгыы «төгүрүк остуол» буолла, үгүс [illegible] һи тыл этэ, санаа атастаста. Түмүккэ «Кэскилгэ хардыы» программа регионнааҕы сүрүннүүр сүбэтэ талылынна. Учуонайдар туһааннаах салааларга биир идэлээхтэрин кытары көрсүстүлэр.

Р. СИБИРЯКОВА.

АЙЫЫ ОҔОТО КЭБИРЭХ: БЭЙЭҤ БУОЛБАТАХХЫНА, КИМ?

Айыы иитэх-саҥалаах, итэҕэллээх-эмньүөннээх аан Ийэ дойдубутугар Айыы оҕото кэлэр. Олох оҥорооруу, сир дьонун билэрин. Ол хайдах-туох саҕалаай? Ото көрбүт суох... Оччоттон-баччаҕа диэри Киһи олоҕун бэйэтэ өйөстөр, түстүүр. «Дьылҕаҕар—бэйэҥ хаһаайынтыгын» диэн оҥу этэн, үөрэтэн кэлээхтэрэ.

Биһиги сотору тааҕыта ити чахчыны (истинаны) дьиҥ ылынан, оҥу ааһан ой, сүрэх, үөрэх күүһүнэн бэйэлэрин эт-хаан, доруобуйа оттүгэн салайынар дьону көрсөн сэһэргэстибит. Киһилэр араастар: сааһтарынан, үөрэхтэринэн, идэлэринэн. Ол эрээри киһилэри биир сылга «Чэбдик» кулуун түмэр. Тэриллибиттэрэ 4 сыл буолбут. Бу—кырата суох кэм.

Онон түмүктэри оҥорор, дьоҥҥо утары уунан кэпсиир кэпсэтиилээхтэр. Сатыһан соҕумэр, интервьюҥ даҕаны, Кылаабынайа, бу түмсүү дьоно ааспыт түөрт сылга сирэйдэрин-харахтарын, тутта сылдьыыларын, өйдүүн-санааларын уларыйбыттар, Үчүгэй оттүнэн. Оттон сүрүн түмсүбүт сылларын ситэн, доруобуйаларын туруга дьоһун, ити эмиит бөҕөрөххө түмүү, кыра ол-бу тыммыйын суох, больничнайга биир киһи олорботох. Бу—түмүк. Билигин киһилэрэ бэйэлэрин истиҥин.

Л. Д. БАРАШКОВА, түмсүү салайааччыта: 1994 сылтан ыла үлэлээн кэллибит. Бу сыл норуот эмчитэ К. И. Максимова—Сайылана улууска кэлэн дьону үөрэппитэ. Онно сылдьыбыт дьон бэйэбит түмсүү тэриммиппит. Сайылана итиитэҥ ыла үстэ кэлэн курстары ыытан барда. Бэйэни ҫалайыныы үөрэҕин. Олорго икки сириэн бу Чурапчы сэлиэнньэтигэр сүүһүнэн киһи үөрэммититтэн «Чэбдикка» сылдьааччыта, сүрүннээн, 30-ча киһи. Нэдиэлэ ахсын муспабыт, үөрэнэбит, ким туох саҥа ньыманы туттубут, литератураны аахпыт кэпсиир. Занятиелары ыытааччылар солбуйуһан бэйэлэрэ ыыталлар, аһаҕас киһи суох. Бары үөрэх бастакы, иккис түһүмэҕин бүтэрдилэр, оттон быйыл сайын Сайылана Таатталас улууһугар ыытар түмсүүтүгэр 5 киһи [illegible], үөрэҕин үһүс түһүмэҕин ааспыта.

Е. М. ПЕРМЯКОВ: Үөрэммиппиҥ үөрэҕбит. Киһи ис кыаҕа муҥура суох. Оҥу сайыннарар киһи бары сатаабат. Үөрэх эрэ дьон туһаныаат. Үөрэхпит кууһэ, ис кыаҕы оннo сатар. Холобур, аһаҕ турукуһун... подсознаниеҕар [illegible] биэрэҕин. Ол хантан туох [illegible] көрдөөн булар. Көрүү да киһи [illegible] этэҕин эмэриоҥу дириҥэтэн, [illegible] тас дьайыыларытан (ыарыыттан, стрессовай туруктан, олох ыарахан охсуулардаттан) көмүскэнэргэ үөрэнэбит. Элбэҕи биллибит, күннэтэ олоххо туһанабыт.

А. С. ДЫДАЕВА: Сайылана үөрэҕэ Айыы үөрэҕин биир туспа салаата эбит. Киһи өйүн-санаатын күүһүрдэр. Ол туоххо бары тапталтан саҕаланар. Айылҕаҕа, сирга-уокка сүгүрүйүүттэн, ийэҕэ, чугас киһилэргэ уонна бэйэҕэ тапталтан. Бу күүстээх саҥа. Ол суох буоллаҕына, куһаҕан дьайдарга ыалларын [illegible] улаатар. Билэҕит: олох ыарахаттан саҥа [illegible] эмиэ баар, ордук дьахтарга. Ийэ киһиэхэ [illegible] Онно утарылаһар күүс бу Айыы үөрэҕэр [illegible]

А. П. ПЕРЕВАЛОВА: Билбэппин элбэх эбит. [illegible] рахан кэмиэ муна-тэнэ сылдьыы, бэйэбэр [illegible] лаанан кэбиһии баар. Туос бэйэм стрессовай [illegible] устунарга бу үөрэҕим көмөлөстө. Онтон [illegible] киһи ахсын тус-туһунаан. Ким ытаан, [illegible] дөөн, хомуска оонньоон таһаарынар. Үчүгэй [illegible] төһүнэрдэххэ, туналлыыр эйгэҕэр, дьиэ [illegible] ордук оҕолорго, ол эмиэ үчүгэйинэн [illegible] йааларынан, учуонайдар ааҕыыларынан киһи [illegible] ипама 400 да сааска тиийэр кыахтаах. Оҥу [illegible] буортулуур эбиккин. Бастаан бэйэҕин [illegible] эбиккин. Биһиэнэ буоллар төттөрү. Холобур, [illegible] бастаан оҕотугар, маҕаһыыныга сүүрэр... Бу [illegible] түбүктэн ордон бэйэтигэр түгү да [illegible] Күннээҕи кыһалҕа, ыарыы эмэрэ онтон. [illegible] ийэ ол туруга тос эйгэҕэ куһаҕанынан дьайар. [illegible] бэйэҕин умнубакка, ис дууһаҕын истиэхтээхин [illegible] салааларга үөрэниэхтээххин.

Е. С. МАКАРОВ: Майгыҥ да, сыһыаҥҥ да [illegible] йар. Бары да балыыһа дьоно буолуо этибит. «Чэбдиккэ» ооннук туох эмэ ыарыылаах дьон [illegible] Итэҕэлэ суох киһи күрүөтэ, хомуһууна суох [illegible] Алгыс тыл—эмп. Онно күрүөлээх, туллубат [illegible] һыйаах буоларын туһунан мээнэҕэ [illegible] Билигин кэтэһиин кэмэ, итэҕэлгэ наадыйыы [illegible] күүстээх. Биһиэнэ ордук диэн дьону [illegible] даҕаны, Православнай итэҕэл 10-тан тахса [illegible]

(Бүтүүтүн 4 стр. көр).

Д. П. КОРКИН БИРИИҺИГЭР РЕСПУБЛИКА-ТААҔЫ ТУРНИРТАН

Чурапчы соргулаах түһүлгэтигэр

ТУРНИР ДУОРААНА

...ыйы 17—18 күннэригэр биир дойдулааХпыт, ...үтүөлээх тренерэ Д. П. КОРКИН бирииһигэр ...тустууга биирдиилээн бастыыр иһин респуб-...таҕы турнир түһүлгэтэ уһулуччулаах тренер ...сүгэр Чурапчытааҕы республиканскай орто ...ннай интернат-оскуола спорт-саалатыгар уонна ...ннэһыгар биэс көбүөрүнэн ыытылынна.

...эргэ аатырбыт буулаҕа бухатыырдары иитэн-...ыы, буһаран-хатаран таһаарбыт Чурапчы дьол-...спортивнай туонатыгар тэлгэммит көҥүл тустуу ...көбүөрүгэр ыраахтан-чугастан тоҕуоруһан сүүһүнэн ...нэннэр, маадьыттар түмүстүлэр. Ол курдук, ...сирин уонтаҥ тахса улуустарыттан, Дьо-...ай, Нерюнгри куораттартан 117 тустуубут ни-...кэскиллэрэ 14-16 саастаах уолаттар, 120 ула-...көбүөргэ күүстэрин-уохтарын ортотугар, күөгэ-...күннэригэр сылдьар, 30-тан тахса саха тустуутун ...аасыыт, биһигини үгүстүк үөрдүбүт-кө-...үгүс улахан күрэхтэһиилэргэ Сахаларын си-...иһин ситиһиилээхтик көмүскээбит спорт вете-...нэрэ номэх мастыы эрийистилэр.

...тустууга оскуолатын аҕата Дмитрий Петро-...Коркин төрөөбүтэ 70 сылын үбүлүөйүнэй дьаһал-...ыттыыны ыла кэлбит ыҥырыылаах ыал-...ыттар, улуу тренер аатыгар сүгүрүйээччилэр, эдэр ...турнир кыраҕы көрөөччүлэрэ буоллу-...Коркин кэмигэ Чурапчыга маннык үгүс киһи-...көрөөччүнү түмүүт күрэхтэһиини ыытылла илигэ-...олохтоох нэһилиэнньэ хото сырытта, тустуу-...күүрдэ, сэргэхсийдэ, дуоһуйда. Икки күннээх ...ыылаларга тустууну таптааччылар көҥүл тустуу ...таһыма хайдаҕын уонна ииннки кэскилэ ...буолуохтааҕын сыаналаан-ыараҥнатан ко-...ыччы интэриэстээхтик сырыттылар.

БАСТАКЫ КҮН

...ир бастакы күнүгэр сарсыарда тоҕус чаастан, ...этиллибитин курдук, биэс көбүөрүнэн тэҥҥэ ...ыылар саҕаламмытынан бардылар.

...нэжка тэлгэммит үс көбүөртэн иккитигэр көҥүл, ...гэр ветераннарга хапсаҕайдаһан тустуулар ха-...бастакыттан маадьаачылары улам ыксары тар-...этилэр. Көҥүл тустууга 9 ыйааһыҥҥа бастакы ...ыылар, хотторуулар утум-ситим ааҕыллан, кү-...барыытын тэтимэ сыыйа ситыырхайдар-...сырхайда.

...Красильников (Чурапчы), Н. Брызгаев (СГУ), ...Пантилов, В. Стручков (Уус-алданнар), А. Федо-...(Дьокуускай), М. Тихонов (Амма), П. Ефимов ...рапчы), В. Афанасьев (Дьокуускай), Е. Алексеев ...СГУ) бэйэлэрин ыйааһыннарыгар бастакы кыайыы-...сурунулар.

...сүбү бириэмэҕэ ветераннар хапсаҕайдаһан ...көбүөрдэригэр В. Черкашин (Уус-Алдан), Е. ...(Амма), Л. Николаев (Бүлүү) уонна З. Чук-...(Дьокуускай) утарылаһааччыларын бүдүрүтэ-...

...чаас. Турнир үөрүүлээхтик аһыыы саҕаланар. ...Д. П. Коркиҥҥа аналлаах үбүлүөйүнэй дьаһаллары ...республикатааҕы комиссия председателэ, СР ...Правительствотын Председателин солбуйааччы Е. С. ...Васильева кылгас киирии тылы этэн туран, турнир ...кэтэҕэр чээс үс олимпиецтарбытыгар ...Дмитриевкэ, П. Пинигиҥҥэ уонна А. Ивановка ...биһигин аһыныннарэр. Саха тустуутун аан дойду ...тусталарыгар чиэстээхтик таһаарбыт олимпиецтарбыт ...уталларын, тренердэрин бириһигэр ыытыллар ...турнир буладаҕын саҥа олохсо киирбит маҥнайгы ...көбүөргэ кэлбит ...бастакыы күөрэттилэр. Күрэхтэһиини көрө кэлбит малдьыттар иинин-

лэригэр күрэхтэһии судьуйа-информатора Коркин үө-рэнээччилэрин—улуус бастакы көлүөнэ тустуукта-рын Максим Сибиряковы, Сидор Поповы, Василий Шадрины, Федор Эверстовы, Петр Сивцевы, Михаил Петровы, Егор Макаровы, Иван Дьячковскайы, Вар-фоломей Михайловы, Николай Собакины, Гаврил Артемьевы, Петр Николаевы уо. д. а. ыҥырар. ССРС уонна СР спордун маастара, Саха сирин тустууга сэттэ, хапсаҕайга үс төгүллээх чемпиона, Сибиир уонна Дальнай Восток түһүлгэтин кыайыылааҕа, ССРС, Россия күрэхтэһиилэрин кыттыылааҕа, Үлэ Кыһыл Знамята, «Бочуот Знага» орденнар кавалер-дара, СР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэ-һитэ М. Н. Сибиряков үөлэһиннэхтэрин—ветеран тус-тууктары батыһыннаран түһүлгэ көбүөрүн эргиччи хааман ытыс тыаһын ортотугар бочуот эргиирин оҥо-роллор. Бу Чурапчы аатын көҥүл тустуу сайдыытын бастакы сылларыгар үгүстүк аатырдыбыт, спорт бу ка-руга бэйэтин суолун-иисин булуммуутугар көлөһүннэ-рин тохпут бастакы көлүөнэ тустууктарга улуус тэ-рилтэлэрэ бэйэлэрин сэмэй бэлэхтэрин анаатылар.

Бүгүҥҥү хапсыһыылары бэйэбит тустууга сүгүрү-йээччилэрбитин ...тэ Красновтаахтан кэлбит Олим-пийскай ...ыылар икки төгүллээх чемпионнара В. Алексеев, Москваттан РФ Физическэй культураҕа уонна спорка госкомитетын председателин сүбэһитэ, медицинскэй наука кандидата В. Бауэр, Россия ко-мандатын тустууга сүүмэрдэммит хамаандатын тренерэ Ш. Небротдинов сыыйа кэтээн көрдүлэр.

БЭРТЭРТЭН-БЭРТЭР ХААЛАЛЛАР

Хас ыйааһын тахсан тустааччылар састааннара күүстээҕэ сыҥыы хапсыһыылар буолуохтаахтарын эр-дэттэн кэрэһилиирэ. Ол курдук, 50 кг Чурапчыттан оныттаах маастар Егор Красильников, саҥа тахсан эрэр кэскиллээх тустууктар Василий Федотов (Чу-рапчы), Айаал Павлов (олимпийскай солбук учили-щета), 58 кг Европа быйылгы чемпионатын үрүҥ ко-мүс призера Герман Контоев (СГУ). Уус-Алдантан саһын үгэнигэр сылдьар норуоттар икки ардылары-нааҕы кылаастаах маастар Иван Пантилов, 63 кг эмиэ Уус-Алдантан сиппит-хоппут, элбэх күрэхтэһиилэргэ эриллэн буспут-хаппыт маастар Василий Стручков. СГУ-тан эдэр Прокопий Петров хайаһыахтарай? Олус эрийиилээх киирсиилэр 69 кг буолаллара сэрэйил-лэр, маҥна Атлантаҕа ыытыллыбыт Олимпиада кыт-тыылааҕа Артур Федоров, бары кэтэһэр кэскиллээх тустуукпут Алексей Соловьев, Аан дойду кубогын хаһаайына Андрей Яковлев курдук биллибит тэҥ баайыылаах нуораттар икки ардыларынааҕы кылаас-таах маастардар киирсиилэригэр хайалара үрдүкү үктэлгэ туруой, маннан уоһэ ыйааһыннарга биһигит-тэн маастардар Петр Ефимовы, Анатолий Андреевы утары тахсааччыларын ааттара-суоллара кырата суох-тара биллэр. Аны СГУ студеннарын Николай Чукро-вы уонна Егор Алексеевы киһи ылла да бүдүрүнээт боҕостөрө буолаллар. Оттон хапсаҕайга бэйэлэрин көмиэрригэр күдүмахтик тустубут көҥүл тустуу, хап-саҕай маастардара Виктор Черкашин, Ефрем Ефре-мов, Вячеслав Константинов, тустуу үс көрүҥэр спорт маастара Виктор Соловьев, Саха сирин эл-бэх төгүллээх чемпионнара Захар Чукров, Леонид Николаев уонна Максим Васильев хайалара да бас-тыыр туһугар киирсиэхтэрэ.

Турнир бастакы күнэ саамай күүстээхтэри, кыах-таахтары сүүмэрдээн сөҥөрдөн ылла.

ФИНАЛЬНАЙ ХАПСЫҺЫЫЛАРГА

Турнирга үксүлэрэ, барыларын да кэрэнтэ дизэхха сөп, Коркин иитиллээччилэрин эрчийэр уолаттара ту-һуннулар. Онон тустууну таптааччылар «Коркин буо-

чарын» көлүөнэттэн-көлүөнэҕэ бэриллэр ситимин көр-дүлэр. Ол курдук, саха тустуутун билиҥҥи инники күөнүгэр сылдьар СР үтүөлээх тренердэрэ В. П. Ува-ров, В. П. Керемясов, Р. В. Неустроев, Н. Н. Сивцев уо. д. а. бары Чурапчыттан спорт аартыгар тахсы-быттара.

58 кг бастакы миэстэ иһин туста Герман Контоев, Иван Пантилов тахсаллар. Иккиэн улахан түһүлгэ-лэр экзаменнарын аасыыт боҕостор. Түмүккэ Контоев баһыйдар-баһыйан очконан кыайан, кыһыл көмүс медалы ылар. Бу ыйааһыҥҥа И. Пантилов иккис, И. Капитонов (тыа хаһ. академията) үһүс миэстэлэр-гэ тахсаллар. 69 кг. бары утарылаһааччыларын кэн-ниләригэр хаалларан, Артур Федоров, Андрей Яков-лев, Алексей Соловьев салгыы киирсэллэр. Турнир чемпионун аатын ылар иһин Яковлевтаах Соловьев хапсыһыыларыгар урукку тэнэрин биллибит боҕостөртөн Яковлев очконан кыайар.

Хапсаҕайга 40-тан үөһэ саастаах ветераннар 70-тан үөһэ кг тустууларыгар кыһыл көмүс медаль иһин киирсэ Максим Васильев Захар Чукровтуун тахсаллар. Бу бэйэлэрин үһүн спортивнай олохторугар эдэр эрдэхтэриттэн элбэх араас таһымнаах күрэх-

тэһиилэргэ, сүрүннээн, бириистээх миэстэлэри, чем-пион аатын ылар туһугар тустубут дьон ытыс тыа-һынан көрсүллэллэр. Көрөөччүлэр, маадьаачылар көрдөһүүлэринэн тустуу кытыы көбүөртэн ортоку ко-бүөргэ көһөрүллэн ыытылынна. М. Васильев сэрэнэ, кэтэнэ туттара баһыйар. Оттон билигин да күүһүн, кыаҕын, спортивнай форматын ыһыкта илик. З. Чук-ров кэтэнэ сылдьыы кэбирэх оттүк түһэнэн, киһитин ор-отор гыммакка бүдүрүтэр.

Финальнай киирсиилэр үс көбүөрүнэн маҥнайгы бардылар.

ТУРНИР КЫАЙЫЫЛААХТАРА

Икки күннээх эрийсиилээхтик уонна үрдүк тэрээ-һиннээхтик ыытыллыбыт, үгүс спорду таптааччылары, эдэр ыччаты түмэ тардыыт ССРС үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркин бирииһигэр республикаҕа биирдиилээн бастыыр иһин турнир кыайыылаахтарын—улуу тре-нер мөрсүөннээх кыһыл көмүс медалы кэннит чем-пионнар ааттара бу баллар:

14-16 саастаах уолаттарга 42 кг Дима Старостин (Амма), 45 кг Максим Багаев (Бүлүү), 48 кг Ника Попов (Мэҥэ-Хаҥалас), 52 кг Платон Саввинов (Үө-һээ Бүлүү), 57 кг Вася Неустроев (Чурапчы), 63 кг Коля Колодезников (Томпо), 70 кг Захар Чукров (Дьокуускай), 70 кг үөһэ Володя Хвлеев (Нерюнгри).

Улахан дьоҥҥо 50 кг Айаал Павлов (олимпийскай солбук училищета), 54 кг Петр Петров (Уус-Алдан), 58 кг Герман Контоев (СГУ), 63 кг Леонид Спири-донов (СГУ), 69 кг Андрей Яковлев (СГУ), 76 кг Григорий Массаев (Таатта), 85 кг Петр Ефимов (Чу-рапчы), 97 кг Николай Чукров (СГУ), 130 кг Анато-лий Андреев (Чурапчы).

Хапсаҕайга 40-ларыгар диэри саастаах ветераннар-га 62 кг Виктор Черкашин (Уус-Алдан), 70 кг диэри Сергей Ким (Таатта), 70 кг үөһэ Леонид Николаев (Бүлүү). 40-тан үөһэ саастаах ветераннарга 70 кг үөһэ Захар Чукров (Дьокуускай).

Д. П. Коркин иитиллээччитин, Саха сирин биллии-лээх боҕойун З. Чукрову билбэт киһи, арааһа, аҕы-йах буолуо. Чукровтар бу турнир геройдарынан буол-лулар: ол курдук, Захар Николаевич уолаттара—Заха-ра уолаттарга, Николайа эдэрдэргэ чемпионнаннар, үһүөн турнир кыһыл көмүс медалларын ылан пье-дестал үрдүкү кэрдиискэр таҕыстылар. Бу саха спордун историятыгар буола илик түгэн. Бэйэлэрин кэмнэригэр кулумах тустууну көрдөрбүт Роман Неус-троев уола Вася оҕолорго чемпион, Никон Брызгаев уола Никон эдэрдэргэ призер аатын ылан, аҕаларын туйахтарын хатарар дьон тахсан эрэллэр.

Бу турнир кыайыылаахтарынан тахсыбыт 50 кг Айаал Павловы, 54 кг Петр Петровы уонна 63 кг Леонид Спиридоновы иннин оттүгэр, Саха сиригэр эрэ буолбакка, итинтэн ааҕа таһымнаах күрэхтэһии-лэргэ республикаларын спортивнай чиэһин көмүс-күөхтэрэ диэн сыаллаан көрөр. киһи элбэҕи эрэнэ күүтэр эдэр тустууктарын тэҥэ Герман Контоев, Вла-димир Торговкин, Артур Федоров, Алексей Соловьев Андрей Яковлев, Иван Пантилов, Николай Чукров курдук төрөөбүт республикаларын аатын үгүстүк ааттаппыт боҕостөрбүт тустууларын ила хараҕыты-ныы көрөн астыныыбыт.

Бүгүҥҥү үөрүүлээх түгэннэртэн биирдэстэринэн бу турнир сабыллыытыгар биллиилээх тустуук Петр Юмшановка РФ спордун үтүөлээх маастарын, Арка-дий Тастыгиҥҥа норуоттар икки ардыларынааҕы ка-тегориялаах судьуйа ааттара иҥэриллибиттэрин туоһу-луур дастабырыаннньалары Россия көҥүл тустууга сүүмэрдэммит хамаандатын тренерэ Шамиль Небрет-динов туттарда.

П. СЫРОВАТСКАЙ.

Айыы оҕото кэбирэх: бэйэҥ буолбатаххына, ким?

(Бүтүүтэ. Иннин 2 стр. көр).

баар диэалар итардаас Дьокуускайга. Сахалар итэҕэлдэр—Айыы уораҕа. Айыы көрөр-истэр диэн өйдөбүл онтон. Сирэ кэлбит ытык иэстэҕин, күһүҥҥү оҕорбитон. Сирэ кэлбит ытык иэстэҕин, кубаҕаны оҕорбутун сааатар. Холобур, кэргэн ылбатах киһи биир ботун сааатар. Холобур, кэргэн ылбатах киһи биир тайыыта (уровенга) сылдьар, ол эбэтэр салгыы сайдыбатах, олох моһолун туораабатах, туоруу сорумдьубатах, олох моһолун туораабатах, туоруу сорумматах диэн өйдөөнүр уонна онуук даҕаны. Дьэ, ол айыы биһиги мааны олох арааһ моһоллорун туоруур ааттан бэйэни салайыыларга үөрэнэбит. Быһата, урут сэгэн сылдьыбыппыт аһа суох.

Дьэ, итинник. Бу «тогурук остуол» тула олорон киэлэтин тумугэр этиллибит сорох санаалар, түмүккэлэһиннэр. Дьиэр, бар диэн бары ылыныллар. «Чэбдиктэр» (орто дойду) анаарыылара кэнэ, киһи тиһиктэр... «Киһи космоска тэгиэтуһунан толкуйдары... Онуук киһи ыллыбы мунгура суох уонна уоратыллар... дибэтэх орто... эбэтэр «Орто дойдуга уумнут уруо күн—бу эр бүгүҥҥү олоҕун баллаҕа, дьолоо диэн күндү... уорэхтэринэн, билиилэринэн дааааспмит санааларга этиллилэр.

Бу уорэхтэрин дьыалатын эргэйэ тиэрдэр, саҕар күн баһадыахтар. Айыы уораҕа өҕө тэриллэриигэр детсадтан саҕалаан оскуолаларга валеология уруоктарын ылылларын барыахтарын этэллэр. Ол быһыытар... комитеттаас итэҕэл уодуйбута мэлэйдээр. Саха кэһитин, айыы не айыылгытар чугас бу Айыы уораҕа биир... быһыы буол киирэ онтон. Кулууп уэтигэр кыл... дьонноргун киэһэбит. Дорообуйа кууубун айыы улэлиэхтэхтэр. «Маарыкчаан» телевидение биэрии... бэрииннээ ый ахсын тахсыахтахтар, ...кырдьаҕас нэһилиэктэргэ сылдьыахтаахтар. Уйэлэрин билэлиннэрэр сыаллаах.

Түмүгэр кулууп чилиэннэрэ түмүгэр үүнэн турар тыныыннах сибээһэ тас күүс дьайыытын, оннон сибэрээ релакциятан киннэ курдук көрдөрдүлэр, биир онуук киһиэхэ дьайыытын. Кырдьык, Айыы киһитэ—айылҕа оҕото сибэкки курдук кэбирэх. Киһи күүһэ—санаатыгар. Бүгүн да кэнсэтин сыала ол тула буолла.

С. СЕМЕНОВА.

МАЭСТРО ГРИГОРОВИЧ СЫРЫЫТА

ДЬОКУУСКАЙ. Алтынньы 23 күнүгэр СР Опера уонна балет театрыгар саҥа сезона аһыллар. Онно аан дойдутааҕы балет искусствотын уһулуччулаах деятелэ, Россия народнай артыыһа, Социалистическай Үлэ Геройа, балетмейстер Юрий Григорович кыттыыны ылыаҕа. Бу күн көрөөччүлэр дьүүллэригэр Л. Минкус «Дон Кихот» балета таһаарыллыаҕа.

Ю. Григоровиһы Саха сиригэр кэлэ сылдьарыгар киин хореографическай училище директора Наталья Посельская, Опера уонна балет театрын кылаабынай балетмейстера Марина Сайдыкулова ыҥырбыттара. Балетмейстер саха театрын сценатыгар П. Чайковскай «Лебединое озеро» балетын туруоруутун быраайын... үлэлиэҕэ. Онуоха эбии... театр уонна училище үөрэнээччилэрин, хамнаастарын кытта билсиһиэҕэ.

СИА.

СҮТҮКТЭЭҺИННЭБИТ

Күрүҥ дьүһүннээх, сүүһүгэр, холугар маҥаннардаах, хагаһа кыратык... туора муостардаах, аттамыт оҕус тыһаҕас сүттэ. Ким көрбүт, билэр Чурапчы сэл. Ваһадиай уул. 4 №-гэр эбэтэр 21-610 тел. Трофимов Д. Д. биллэрэргитигэр көрдөһөбүн.

x x x

Кугас эриэн, туоратыгы уонна иккиэн харага от кууҕа... сотуллубут (биҕар, кырааската барбыта буолуо) муостардаах, кылгас кутуруктаах, сирэйэ маҥаннаах, 2 саастаах тыһы тыһаҕас сүттэ. Ким көрбүт, билэр Чурапчыга 21-397 тел. Семенов Петр Семеновичка биллэрэргитигэр көрдөһөбүн.

x x x

Кугас маҥаас, маҥа сылдьыбыт (сир харатыгар) ылаах уонна кугас эриэн, атын туох да бэлиэлэрэ суох тыһы тыһаҕас сүттүлэр. Ким көрбүт, хаһаа баалларын билэр, баһаалыста, Сылаҥҥа 23-222 тел. биллэрэргитигэр.

Сылаҥҥа Макаров Николай Николаевичка ылах турар. Сүтүктээхтэр дьүһүннээн ыларгытыгар. Эмиэ ити телефонынан билсиҥ.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Сыһаалык Чурапчы сэлиэнньэтин Ярославскай уулуссатыгар уһаайбалаах, итигиллэр системалаах дьиэни. Ааһардаах, булуустаах. Билсиһэр тел. 21-689.

СҮТҮКТЭЭҺИННЭБИТ

Икки тыһаҕас сүттэ:

1. Харага кугас, тыһы, сирэйэ маҥан, өрөҕөтө бутуннуу маҥан, туорт атахтара маҥаннар, кутуругун улаахан отто маҥан, хаҥас холугар уруҥнээх, хаҥас сааммытын уҥдугэр аҕыйах уруҥ түүлээх.

2. Күрүҥ дьүһүннээх аттамматах оҕус тыһаҕас, атын туох да ойуута суох, икки муоһун төбөтө кэнин диэки ньылаҕардар.

Ким билэр эбэтэр баайан туруорар буоллаххытына 21-571 тел. Габышев Михаил Романовичка биллэрэргитигэр көрдөһөбүн.

Күндү кэргэним, ийэбит, эбэбит, Төлөй нэһилиэгин олохтооҕо

ПОПОВА Татьяна Ивановна

уһун ыарахан ыарыыттан алтынньы 21 күнүгэр күн сириттэн барбытын, дириҥник курутуйан туран, аймахтарыгар, табаарыстарыгар, бары билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Колхознай-совхознай тутуу ветерана, Төлөй нэһилиэгин «Иванушка» баабыйай хаһаайыстыбатын салайааччыта Попова Татьяна Ивановна өлбүтүнэн киниэ дьиэ кэргэттэригэр, аймахтарыгар улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

—Тапталлаах ийэтэ Татьяна Ивановна өлбүтүнэн Чурапчытааҕы ветуправление ветлабораториятын лаборанныгар Филиппова Мария Николаевнаҕа ветуправление коллектива.

—Күтүөтүгэр, бэйэлэрин үлэһиттэригэр Филиппов Александр Гурьевичка «Чурапчыагрострой» АО коллектива.

—Кэргэнигэр Захаров Николай Анатольевичка, оҕолоругар, күтүөттэригэр, балтыларыгар, бырааттарыгар, бары аймахтарыгар Төлөй нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ, оскуола коллектива.

—Кэргэнигэр Николай Анатольевичка, оҕолоругар Женяҕа, Юляҕа Женяны, Юляны кытта биргэ үөрэнэр оҕолоро, кинилэр төрөппүттэрэ, кылаас салайааччылара Варвара Николаевна Абрамова, Анна Степановна Говорова.

—Күндү аймахтара Татьяна Ивановна өлбүтүнэн кэргэннигэр, оҕолоругар, күтүөттэригэр, сиэннэригэр Филипповтар, Новгородовтар, Никифоровтар.

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, Кыталыктаах нэһилиэгин олохтооҕо

ДАГДАНЧА Григорий Николаевич

өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуустааҕы ветераннар сэбиэттэрэ.

Үлэ ветерана, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

ПАРФЕНОВА Капиталина Гаврильевна

өлбүтүнэн ийэтигэр, биргэ төрөөбүттэригэр, кэргэнигэр, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан Захарова А. Д., Кытаанахтан Яковлева М. И.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Ийэтигэр Сусанна Гаврильевна, балтыгар «Ньургуйаана» уһуйаан иитээччитигэр Сусанна Гаврильевна Парфеноваларга, аймахтарыгар Кытаанах нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ, «Ньургуйаана» уһуйаан коллектива.

—Ор сылларга Чурапчытааҕы авиапорка, авиапорт остолобуойугар үлэлээбит Парфенова Капиталина Гаврильевна өлбүтүнэн кэргэнигэр, кырдьаҕас үлэһиттэригэр Петров Николай Афанасьевичка, оҕолоругар, аймахтарыгар Чурапчытааҕы метеостанция, «Сахаавиаконтроль» ГУП, «Полет» МУП коллективтара.

Тыыл, үлэ ветерана, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

СТЕПАНОВА Мария Михайловна

өлбүтүнэн кыыһыгар Татьянаҕа, күтүөтүгэр Николайга, кэргэнигэр Павел Ивановичка, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Татьянаны кытта биргэ үөрэммит дьүөгэлэрэ.

БИЛЛЭРИИ

Ким аттаммыт оҕус тиргэһэ сүтүктээх Чурапчы, Федоров уул. 32 №-гэр (Мурун-Тыһыыйаҕа) ыйыталаһаргытыгар.

Күндү таптыыр аҕабыт, эһэбит, аймахпыт, үлэ ветерана, хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, кырдьаҕас суоннар, Болтоҥо нэһилиэгин олохтооҕо

ПОПОВ Павел Васильевич

алтынньы 19 күнүгэр соһуйардыы өлбүтүн дириҥник курутуйан туран, доҕотторугар, баарыстарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Уолаттара, кийиитэрэ, сиэннэрэ, аймахтара.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Уолугар күтүөттэригэр Василий Павловичка, кийиитигэр кыыстарыгар Вера Васильевнаҕа Чурапчыттан Кузьмиинар, Федоровтар, Ксенофонтовтар, Елена Петровна, Елена Васильевна Седалищевалар, Муоматтан Сорокиннар, Дьокуускайтан Быгановтар, Амматтан Седалищевтар.

—Күндү убаастыыр убайдара Попов Павел Васильевич өлбүтүнэн уолаттарыгар, кийиитэригэр, сиэннэригэр, аймахтарыгар, аймахтарын тэҥҥэ үллэстэн, Чурапчыттан Корякиннар дьиэ кэргэттэрэ, Дьокуускайтан Евдокия Антоновна Коркина.

—Таптыыр аҕата Павел Васильевич өлбүтүнэн уолугар Василий, кийиитигэр Вера Поповтарга оскуолаҕа биргэ үөрэммит доҕотторо.

—Тапталлаах аҕата Павел Васильевич өлбүтүнэн уолугар, Болтоҥо нэһилиэгин «Сардык аартыга» түмсүү чилиэнигэр Попов Василий Павловичка, кини дьиэ кэргэнигэр «Сардык аартыга» түмсүү чилиэннэрэ.

—*Уолаттарыгар Василий Павлович, Иван Павлович Поповтарга, кийииттэригэр, сиэннэригэр, аймахтарыгар Болтоҥо нэһилиэгин дьаһалтата, кырдьаҕастарын сэбиэтэ, «Харбалах» зона олохтоохторо.*

Хатылы нэһилиэгин дьаһалтатын үлэһиттэригэр бырааттыгар *Саввин Иосиф Васильевичка*, кийиитигэр Листикова Татьяна Павловнаҕа Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

ФЕДОРОВ Егор Петрович

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата.

Үлэ ветерана, хоту көһөрүллүү кыттыылааҕа, Хатылы нэһилиэгин олохтооҕо

ЛИТВИНЦЕВА Мария Ивановна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Кыыһыгар Чурапчы сэлиэнньэтин «Чуораанчык» детсадын иитээччитигэр Пестрякова Анастасия Семеновнаҕа улуустааҕы үөрэх управлениета уонна профкома.

—Уолугар бөһүөлэктин үлэһиттигэр Литвинцев Владимир Семеновичка Д. П. Коркин аатынан Чурапчытааҕы спортивнай оскуола администрацията, профкома.

—Кыыһыгар Пестрякова Анастасия Семеновнаҕа, күтүөтүгэр, сиэннэригэр Настины кытта 1982 сыллаахха Хатылы орто оскуолатын биргэ үөрэнэн бүтэрбит доҕотторо, табаарыстара.

Мэнэ-Хаҥалас улууһун Нуорҕана бөһүөлэгин олохтооҕо, тыыл, үлэ ветерана

БАИШЕВА Фекла Афанасьевна

ыалдьан өлбүтүнэн кыыһыгар, кийиитигэр Александра Егоровна, күтүөтүгэр баһылыгар Петр Федотович Максимовтарга, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан Тамила, Иван Гульковтар, Максимовтар, Кытаанахтан Максимовтар уонна кинилэр оҕолоро.

БАИШЕВА Фекла Афанасьевна

өлбүтүнэн кыыһыгар Кытаанахтааҕы участковай балыыһа үлэһитигэр Максимова Александра Егоровнаҕа, күтүөтүгэр, нэһилиэк управлениетын баһылыгар Максимов Петр Федотовичка уонна кинилэр оҕолоругар, бары аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Кытаанах нэһилиэгин дьаһалтата, олохтоох балыыһа коллектива.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, магазин—21-505.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54907.

Чурапчинская улусная типография Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 118.

Подписано в печать: 21. 10. 98 г.

Автор суругар ...
саная редакция ...
мэлдьи сөп түбэһэр буолбат.
Суруктар ...
кырдьыктаахтарыгар ...
ньаһы автор түс ...